Ministerie van Buitenlandse Zaken

Rapportage Mensenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

Resultaatgebied 1: Betere naleving (bescherming en bevordering) van de mensenrechten 7
- Thematische prioriteiten 7
- Thema 1: Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes 7
- Thema 2: Gelijke rechten voor lhbtiq+ personen 8
- Thema 3: Vrijheid van religie en levensovertuiging 9
- Thema 4: Vrijheid van meningsuiting online en offline 10
- Thema 5: Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte 11

Resultaatgebied 2: Bevordering van een sterke democratische rechtsstaat 15
- Shiraka 15
- MATRA 15
- Verbeterd bestuur en verkiezingsprocessen 15

Resultaatgebied 3: Versterken multilaterale instellingen 17
- Europese Unie 17
- Mensenrechtenraad 17
- Universal Periodic Review 17
- Algemene Vergadering van de Verenigde Naties 17
- VN-Veiligheidsraad 18
- OHCHR 18
- Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) 18
- Raad van Europa 19

Resultaatgebied 4: Versterking internationale rechtsorde 20
- Accountability 20
- Internationale rechtsorde 20
- Het Internationaal Strafhof 21
- Accountability Oekraïne 21

Bijlage: Uitgavenoverzicht 23

Voorwoord

Vrijdagavond 20 maart 2026. Mamoun Abu Zeid is met zijn zoontje Mohamed in het ziekenhuis van El-Daein, de hoofdstad van de Soedanese regio Oost-Darfur, als twee projectielen doel treffen.

Vader en zoon worden door de daaropvolgende explosie tegen de grond geblazen. Mohamed belandt twintig meter verderop tussen het puin. Mamoun vindt hem later terug. Granaatscherven hebben hem in zijn hoofd geraakt. Mohamed leeft niet meer.

Nog eens 63 mensen komen die avond om het leven in en rond het ziekenhuis. Het verhaal van Mohamed kennen we dankzij een korte, indringende video reportage van *Ayin Network*[1], een Soedanees journalistiek platform dat in 2025 de Nederlandse Mensenrechtentulp kreeg uitgereikt.

Dit tragische incident haalde vrijwel nergens het nieuws. Zoals zoveel verschrikkingen in Soedan de afgelopen jaren nauwelijks aandacht kregen. Dat dit verhaal ons bereikt, is te danken aan journalisten die onder extreme druk blijven werken. 2025 was wereldwijd het dodelijkste jaar ooit voor journalisten. Ook de verslaggevers van *Ayin Network* nemen dagelijks grote risico's om betrouwbare informatie te verzamelen en desinformatie tegen te gaan. Hun werk laat zien hoe onmisbaar vrije, onafhankelijke journalistiek is voor de bescherming van mensenrechten en *accountability* voor schendingen. Het onderstreept ook het belang van Nederlandse steun aan dit netwerk, als onderdeel van onze blijvende inzet voor de bescherming van journalisten en voor mensenrechten wereldwijd.

Deze rapportage laat opnieuw zien dat dit meer dan ooit nodig is. Het schetst geen opwekkend beeld van de wereldwijde mensenrechtensituatie in 2025. In conflictgebieden traden strijdende partijen het internationaal recht met voeten. Vrouwen en (religieuze) minderheden zagen hun rechten ingeperkt, onafhankelijke journalisten, advocaten en rechters kregen te maken met bedreigingen. Desinformatie, haatcampagnes en misbruik van AI ontwrichtten democratische processen.

Deze rapportage laat ook zien dat de inzet voor bescherming van universele mensenrechten doorgaat én verschil kan maken. Vaak in kleine stappen. Het vraagt een lange adem, koersvastheid en steun aan mensenrechtenverdedigers om deze rechten niet alleen te beschermen, maar ook verder te versterken.

Het is belangrijk om naar de lichtpuntjes te blijven kijken. Naar het dappere werk van *Ayin Network* en zoveel andere journalistieke- en mensenrechtenorganisaties. Naar alle ontwikkelingen ten goede.

Zo konden in Bangladesh mensen na vijftien jaar weer naar de stembus, onder andere dankzij jongeren die massaal de straat opgingen om hun democratische rechten op te eisen. Binnen de Europese Unie werd voor het eerst een strategie vastgesteld die het Europese maatschappelijk middenveld moet beschermen. In Thailand werd het huwelijk voor mensen van hetzelfde geslacht officieel gelegaliseerd. En de Egyptische mensenrechtenverdediger Alaa Abd el-Fattah, veroordeeld voor het plaatsen van een onwelgevallige Facebook-post, werd na 6 jaar vrijgelaten uit de gevangenis.

Positief was ook de vorming van nieuwe partnerschappen en coalities ter bevordering van mensenrechten, democratie en internationale rechtsorde. Juist in een tijd waarin traditionele bondgenootschappen onder druk kwamen te staan.

Denk aan de 36 landen die in 2025 gezamenlijk kwamen tot oprichtingsdocumenten voor een speciaal tribunaal voor het misdrijf agressie tegen Oekraïne. Zodat de schendingen van het internationaal recht door Rusland niet onbestraft blijven. Of de 54 landen die met succes hebben onderhandeld over een oprichtingsverdrag voor een internationale claims-commissie ten behoeve van Oekraïne en waarvoor president Zelensky in december naar Den Haag kwam. Beiden zijn opgericht onder het raamwerk van de Raad van Europa. Of de door Nederland aangejaagde *Friends of Multilateralism*: zo'n 90 landen die bij de VN Mensenrechtenraad hun inzet voor multilateralisme, mensenrechten en internationale rechtsorde herbevestigden.

Blijvende inzet

Al deze voorbeelden laten zien dat de inzet voor mensenrechten geen verloren strijd is. Het is belangrijk dit voor ogen te houden, ook als de eerste maanden van 2026 geen zicht geven op een trendbreuk. Het internationale recht staat nog altijd onder druk, zoals zichtbaar is geworden

[1] Deadly airstrike destroys Al-Daein Hospital – Ayin network

in de Palestijnse Gebieden, Venezuela en Iran. We zien voortdurende staatsrepressie in landen als Rusland en Belarus en door het Taliban-regime in Afghanistan. En *spillover*-effecten van regionale instabiliteit blijven reëel, ook in Nederland.

Daarbij hebben we te maken met een verschuivende en gefragmenteerde wereldorde. De geopolitieke rivaliteit neemt toe en traditionele bondgenootschappen maken plaats voor uitgesproken machtspolitiek. Na een halve eeuw van mondiale democratisering is sprake van een doorgaande 'democratische recessie': 72% van de wereldbevolking woont in landen met een autocratisch regime. Daarmee zitten we weer op het niveau van 1985, tijdens de Koude Oorlog.

Een stevig mensenrechten- en multilateraal systeem kan in al deze ontwikkelingen een tegenwicht bieden. Maar dat systeem takelt eveneens af. Zo probeert China het huidige stelsel waar mogelijk om te vormen naar eigen visie, bijvoorbeeld door initiatieven zoals de *Global Governance Initiative*. De Verenigde Staten heeft zijn financiering van een aantal multilaterale organisaties stopgezet, en zich uit een aantal teruggetrokken, waaronder de Mensenrechtenraad. Daarnaast blijft de VS zeer kritisch over het Internationaal Strafhof. De liquiditeitscrisis van de VN is ook schadelijk voor het goed functioneren van de VN mensenrechtenpijler.

Nederland komt door al deze veranderingen vaker voor ingewikkelde keuzes te staan. Door de toenemende onveiligheid en instabiliteit verschuift voor veel landen de focus meer naar veiligheidsbelangen. Dat geldt ook voor ons land.

Waarden en belangen zijn daarbij echter geen tegenstelling. We komen op voor onze belangen wereldwijd. Dat doen we vanuit onze waarden als democratie, rechtstaat en individuele vrijheden. En in ons eigen belang: internationale vrede en veiligheid, democratie, welvaart en de bevordering van universele mensenrechten zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Het is daarbij een realiteit dat niet elke partner dezelfde waarden deelt. Daarom zullen we onze invloed, en de instrumenten die we hebben, strategisch moeten inzetten. Voor de schermen, achter de schermen, bilateraal, in EU-verband of op andere wijze in multilateraal verband. Kortom, we zijn realistisch over de veranderende wereld en de keuzes die Nederland daarin zal moeten maken, en optimistisch dat we samen met onze partners krachtig genoeg zijn om onze vrijheid en onze welvaart te blijven beschermen.

Een voorbeeld is de Nederlandse steun aan onafhankelijke Russischtalige journalisten. Zij vormen een belangrijke verdedigingslinie tegen destabiliserende Russische desinformatie. Dit is niet alleen van levensbelang voor betrouwbare informatievoorziening aan het front in Oekraïne, maar ook cruciaal te midden van een informatieoorlog op het gehele Europese continent. Het steunen van onafhankelijke Russischtalige media is hiermee een schild voor onze eigen democratie en rechtsstaat.

Of neem de Nederlandse inzet in Syrië. Nederland steunt de *International, Impartial and Independent Mechanism* (IIIM) in Syrië, de VN-bewijzenbank die bewijs verzamelt van misdrijven begaan door individuen onder het Assad regime en door individuen die banden hebben met ISIS. Door onder andere Nederlandse steun kon IIIM een belangrijke rol spelen bij de opsporing en vervolging van deze individuen, en is aan tientallen (strafrechtelijke) onderzoeken in verschillende Europese landen een bijdrage geleverd aan veroordelingen.

En voor Oekraïne neemt Nederland ook een voortrekkersrol wat betreft het verkrijgen van gerechtigheid voor de Oekraïners en het tegengaan van straffeloosheid voor de internationale misdrijven gepleegd door Rusland in en tegen Oekraïne, in lijn met het coalitieakkoord. Bijvoorbeeld door het optuigen van een agressietribunaal en het huisvesten van de oprichtingsfase in Nederland. Daarmee laten we zien dat agressie niet loont en niet onbestraft kan blijven. Ook zetten we ons in voor een compensatiemechanisme voor schade als gevolg van de Russische internationale misdrijven in en tegen Oekraïne.

Meer focus

De noodzaak om wereldwijd te blijven investeren in de bescherming en bevordering van mensenrechten is helder. Helaas hebben we echter ook te kampen met financiële uitdagingen. In 2025 nam de financiering voor het maatschappelijk middenveld en mensenrechtenprogrammering wereldwijd af, ook in Nederland. Met die realiteit hebben we ook in 2026 te maken. De verwachting is dat de wereldwijde ODA-financiering voor mensenrechten in 2026 met maar liefst 1.9 miljard dollar per jaar zal afnemen[2].

Dit dwingt tot meer focus in onze thematische en geogafische inzet. Vanuit een op waarden gebaseerd realistisch en standvastig mensenrechtenbeleid zullen we meer dan tevoren moeten werken aan effectieve mensenrechtenprogrammering. Om met minder middelen meer impact te creëren, zoals de IOB ons in 2024 heeft aanbevolen. Het Mensenrechtenfonds waarmee via het postennet lokale mensenrechtenorganisaties directe steun krijgen, is om die reden opnieuw ingericht.

[2] Human Rights Funders Network - Foreign Aid Cuts

Het mindere geld dat beschikbaar is, verdelen we over minder posten: van ruim 80 naar ruim 30. Waardoor de posten die overblijven per ambassade méér middelen te besteden hebben dan voorheen - voor de landen waar we de meeste impact willen bereiken. Maar we zullen ook beter moeten samenwerken met andere gelijkgezinde landen en de Europese Unie. Samen krijgen we meer voor elkaar.

Uitgangspunt daarin blijft de bescherming van universele mensenrechten. We zullen ons dus inspannen voor de bescherming van de instituties die daarvoor nodig zijn. Bijvoorbeeld door als gastland onderdak te blijven bieden aan internationale hoven en tribunalen. En in het verlengde daarvan: dat we ons in ons buitenlandbeleid conformeren aan de oordelen van het Internationaal Gerechtshof en het Internationaal Strafhof.

Daarbij blijven we werken aan Europese democratische weerbaarheid en de ruimte voor burgers en organisaties om vrij te kunnen deelnemen aan het maatschappelijk debat. Dat geldt ook online, bijvoorbeeld door de Europese *Digital Services Act* te implementeren.

Tot slot is strategische samenwerking met niet-traditionele partners meer dan ooit nodig. Mensenrechten zijn niet westers, maar universeel. We blijven daarom investeren in het samenwerken met bondgenoten uit het zogenoemde mondiale Zuiden. Dit betekent dat we ook oprecht moeten luisteren en betrokken moeten zijn bij mensenrechten-thema's die voor hen van belang zijn – met wederzijds respect voor dilemma's en verschillen van inzicht. Denk aan de bevordering van sociaaleconomische rechten, het tegengaan van racisme, eerlijke spelregels rond migratie en klimaatrechtvaardigheid.

Deze rapportage vormt de basis voor ons beleid, samen met onze mensenrechtenprioriteiten: gelijke rechten voor vrouwen en meisjes en de lhbtiq+-gemeenschap, vrijheid van religie en levensovertuiging, vrijheid van meningsuiting en persvrijheid en bescherming van mensenrechtenverdedigers.

Dat ziekenhuizen in Soedan of waar dan ook doelwit zijn van aanvallen, mag nooit gewoon worden. Mensenrechtenbeleid gaat uiteindelijk over het zoeken naar recht voor kinderen als Mohamed en zijn familie. Het wil voor alles nieuwe incidenten voorkomen. En de randvoor-waarden scheppen waardoor mensen overal ter wereld in vrijheid en veiligheid kunnen leven.

Daar wil ik mij, met het hele kabinet, ten volle voor inzetten.

De minister van Buitenlandse Zaken,
T.B.W. Berendsen

Resultaatgebied 1: Betere naleving (bescherming en bevordering) van de mensenrechten

Thematische prioriteiten

Thema 1: Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes

Ook in 2025 maakte Nederland zich hard voor vrouwenrechten en gendergelijkheid, zowel diplomatiek als met financiële middelen. Nederland investeerde via programmering uit onder andere het mensenrechtenfonds en het beleidskader Versterking Maatschappelijk Middenveld (VMM, 2021-2025) in economische zeggenschap, het bestrijden van geweld tegen vrouwen en meisjes, het bevorderen van de rol van vrouwen in conflictoplossing en vredesopbouw, en seksuele en reproductieve rechten en gezondheid (SRGR). Vanuit het decentrale mensenrechtenfonds werden er in 67 landen projecten rondom vrouwenrechten gefinancierd. Zo steunde Nederland in Brazilië een initiatief van Afro-Braziliaanse vrouwen om hun vertegenwoordiging tijdens de COP30-klimaatconferentie te versterken, en werden in Turkije advocaten getraind in het bieden van genderbewuste juridische dienstverlening. Vanuit het *Break Free!*-programma droegen gezondheidsambassadeurs via *peer-to-peer* educatie bij aan toegang tot correcte SRGR informatie, waaronder onderwerpen als menstruatiehygiëne, anticonceptie, hiv/aids en de gevaren van kindhuwelijken en tienerzwangerschappen. In Soedan bereikte deze activiteit meer dan 1600 jongeren, waardoor hun zelfvertrouwen werd vergroot om schadelijke normen aan te vechten.

De diplomatieke inzet van Nederland richt zich op het behoud van internationale afspraken op vrouwenrechten en gendergelijkheid. In een context van groeiende polarisatie en deels actieve *pushback* door meerdere landen waaronder de Verenigde Staten, vergt dit een steeds grotere inspanning. Zo heeft Nederland zich samen met gelijkgezinden landen succesvol ingezet voor het behoud van vrouwenrechten en gendergelijkheid in de strategische plannen en mandaten van verschillende multilaterale organisaties zoals UNICEF, UNDP, de WHO, en multilaterale ontwikkelingsbanken. Tijdens de *Commission on the Status of Women* (CSW) in New York faciliteerde Nederland de onderhandelingen voor een doelgerichte, relevante en strategische agenda van de CSW voor de komende jaren. De CSW zal zich de komende jaren onder andere richten op de wijze waarop zorgsystemen gendergelijkheid kunnen bevorderen en op gendergelijkheid binnen humanitaire crises.

Conferentie over Vrouwen, Vrede en Veiligheid in een veranderende veiligheidscontext. ***Bron: Ministerie van Defensie dr. Hala van de Saudi Human Rights Commission***

2025 was ook het jaar waarin zowel het 30-jarig bestaan van de *Beijing Declaration and Platform of Action* en het 25-jarig bestaan van VN-Veiligheidsraadsresolutie 1325 over Vrouwen, Vrede en Veiligheid gevierd werd. Ter gelegenheid van het laatste organiseerde het Ministerie van Buitenlandse Zaken samen met het Ministerie van Defensie en de Nederlandse ngo WO=MEN in november een conferentie over Vrouwen, Vrede en Veiligheid in een veranderende veiligheidscontext. De conferentie liet zien hoe vrouwen en vrouwenorganisaties een sleutelrol spelen bij het adresseren van nieuwe veiligheidsdreigingen, zoals desinformatie, en hoe hun betrokkenheid bijdraagt aan het versterken van democratische weerbaarheid. Nederland

ondertekende daarnaast tijdens de vierde conferentie over feministisch buitenlands beleid in Parijs – samen met 30 andere landen (met en zonder feministisch buitenlandsbeleid) – een verklaring[3] waarin ze de internationale afspraken op vrouwenrechten en gendergelijkheid herbevestigden, alsmede hun toewijding aan het verdedigen van de rechten van vrouwen en meisjes wereldwijd.

Thema 2: Gelijke rechten voor lhbtiq+ personen

In 2025 werden, middels de strategische partnerschappen *Power of Pride* en *Free to Be Me*, honderden lokale organisaties ondersteund om gelijke rechten voor lhbtiq+ personen te beschermen. Dit werd onder andere gedaan door deze organisaties te voorzien van financiële en technische ondersteuning en netwerkvorming om beleid en publieke opinie te beïnvloeden.

Zo gaf de *Ghana Health Service* dankzij de Nederlandse steun aan een lokale organisatie een instructie die toegang tot zorg mogelijk maakte voor intersekse personen in alle 29 districten van Accra. Door dialoog en beleidsbeïnvloeding is bovendien de verwijzing naar intersekse personen uit het Ghanese anti-lhbtiq+-wetsvoorstel verwijderd.

Er waren ook tegenslagen. Nederland investeerde meer dan tien jaar in het *Global Equality Fund*, een internationaal multi-donor fonds binnen het *U.S. Department of State's Bureau of Democracy, Human Rights and Labor* dat wereldwijd lhbtiq+-rechten bevorderde. In meer dan 100 landen bood het fonds noodhulp, kleine subsidies aan lokale organisaties en mensenrechtenprogramma's aan lhbtiq+-gemeenschappen. Met het wegvallen van grootschalige financiering vanuit de Verenigde Staten werd dit fonds in 2025 opgeheven, waarmee een belangrijk internationaal multi-donor initiatief en essentiële ondersteuning voor sommige organisaties kwam te vervallen. Alhoewel het wegvallen van grootschalige VS steun niet kan worden opgevangen heeft Nederland voor de komende jaren wel nieuwe financiering voor het bevorderen van gelijke rechten voor lhbtiq+ personen vrijgemaakt. Binnen het nieuwe subsidiebeleidskader *Focus on Freedom* (2026–2031) wordt 50 miljoen euro geïnvesteerd om lokale lhbtiq+ organisaties te blijven ondersteunen.

Het bestendigen van samenwerking met gelijkgezinde landen is van groot belang om gezamenlijk criminalisatie, geweld en discriminatie van lhbtiq+ personen tegen te gaan. Samen staan we sterker. In dat kader droeg Nederland bij aan de bijeenkomst van het *Executive Committee van de Equal Rights Coalition* (ERC), waarin lidstaten en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld samenkwamen om de strategische koers van de ERC voor 2026 te bepalen. De ERC speelt een cruciale en verbindende rol in het bevorderen van cross-regionale samenwerking tussen 44 landen en maatschappelijke organisaties, die zich inzetten voor gelijke rechten voor iedereen.

Ook in multilateraal verband en in aanloop naar en tijdens de 59ste sessie van de VN Mensenrechtenraad (MRR) heeft Nederland zich actief ingezet voor de verlenging van het mandaat van de onafhankelijke expert inzake seksuele oriëntatie en genderidentiteit (IE SOGI). Via bilaterale *outreach*, gezamenlijke verklaringen en inzet binnen, onder andere, de *Group of Friends on SOGI* is er steun gemobiliseerd. Verder werd er ingezet op een procedurele vernieuwing van het mandaat om EU eenheid te waarborgen en bredere steun te krijgen binnen de MRR. Deze aanpak heeft uiteindelijk geleid tot een succesvolle verlenging van het mandaat.

Tot slot behaalde de *Budapest Pride* in 2025, ondanks het verbod vanuit de Hongaarse overheid, een record aantal deelnemers. De Nederlandse ambassade liep mee in de Pride-mars samen met tientallen internationale politici, onder wie een groep Nederlandse Kamerleden en de Amsterdamse burgemeester Femke Halsema.

Ambassadeur van Nederland in Hongarije loopt vooraan mee bij de Boedapest Pridemars. ***Bron: Buitenlandse Zaken***

[3] Paris Joint Political Declaration on Achieving Gender Equality, Promoting Human Rights of All Women and Girls and Strengthening a Feminist Approach to Foreign Policy, October 22 and 23 2025

De ambassade organiseerde voorafgaand aan *Budapest Pride* een bijeenkomst voor Nederlandse deelnemers uit de politiek en het maatschappelijk middenveld, en ondersteunde de internationale mensenrechtenconferentie die parallel aan het festival plaatsvond met middelen uit het decentrale mensenrechtenfonds. Ook werd de organisator van de Pride-mars genomineerd voor de Nederlandse Mensenrechtentulp 2025.

Thema 3: Vrijheid van religie en levensovertuiging

Op dit belangrijke thema ging het strategisch partnerschap *Joint Initiative for Strategic Religious Action* (JISRA) in 2025 het laatste jaar in. In Ethiopië, Indonesië, Irak, Kenia, Mali, Nigeria en Oeganda werd via intra-religieuze dialoog gewerkt aan vreedzaam samenleven en het tegengaan van religieuze spanningen. Mede op basis van deze ervaringen wordt deze inzet voortgezet binnen het nieuwe beleidskader Focus (2026–2030) waarbinnen 35 miljoen euro is gereserveerd voor activiteiten gericht op de vrijheid van religie en levensovertuiging en de bescherming van religieuze minderheden.

In lijn met moties Stoffer[4] kreeg de aanpak van christenvervolging nadrukkelijk prioriteit binnen de Nederlandse inzet op vrijheid van religie. Bij buitenlandse werkbezoeken in landen waar christenvervolging voorkomt is expliciet aandacht besteed aan ontmoetingen met christelijke gemeenschappen en kerkleiders. Werkbezoeken door bewindspersonen, de Speciaal Gezant Religie en Levensovertuiging (SGRL), de Mensenrechtenambassadeur en ambassades, onder meer in Nigeria, Pakistan, China en Syrië, hebben bijgedragen aan beter inzicht in lokale dynamiek en concrete knelpunten op het gebied van vrijheid van religie. Daarnaast is via mensenrechtenprogrammering ingezet op bescherming van religieuze minderheden en bevordering van interreligieuze dialoog. Hiermee is uitvoering gegeven aan beide moties.

Specifiek werden in China zorgen over de positie van religieuze minderheden bilateraal en via gezamenlijke EU-verklaringen aan de orde gesteld. In Algerije onderhield de ambassade contact met religieuze vertegenwoordigers en autoriteiten over onder meer de positie van christenen. In Indonesië zijn ontwikkelingen rondom religieuze bijeenkomsten gevolgd en is er goede samenwerking geweest op het thema van religie, bijvoorbeeld middels steun aan maatschappelijke organisaties en samenwerking op het gebied van religieuze betrokkenheid in de context van klimaatrechtvaardigheid. In fragiele regio's, zoals delen van Oost-Congo, is de bescherming van religieuze gemeenschappen meegenomen in bredere gesprekken over veiligheid en stabilisatie. In de Israëlische en Palestijnse context spreekt Nederland zich uit tegen de toenemende druk op christelijke en islamitische gemeenschappen en steunt verschillende projecten gericht op de bevordering van vrijheid van religie. In Nigeria heeft de mensenrechtenambassadeur tijdens zijn bezoek in mei aandacht gevraagd voor het tegengaan van interreligieus geweld en heeft ook Minister President Schoof in gesprek met President Tinubu in augustus het belang van bescherming van alle religieuze

Bijeenkomst van JISRA deelnemers en religieuze stakeholdernetwerken in Kaduna, Nigeria. ***Bron: Buitenlandse Zaken***

[4] Kamerstuk 36 600, nr. 45 en Kamerstuk 36 600, nr. 22

gemeenschappen benadrukt. In Pakistan zijn zorgen over religie gerelateerde wetgeving besproken in bilaterale en EU-kaders, waaronder in een bezoek door de mensenrechtenambassadeur. In Syrië is benadrukt dat inclusiviteit en bescherming van religieuze minderheden randvoorwaarden zijn voor duurzame vrede.

Naar aanleiding van motie Ceder[5] heeft Nederland zich in 2025 opnieuw actief ingezet voor het behoud en de spoedige benoeming van een EU-gezant voor godsdienstvrijheid. Dit gebeurde via diplomatieke contacten in Brussel, inzet in relevante EU-fora en politieke gesprekken met de Europese Commissie, mede samen met gelijkgezinde lidstaten. Inmiddels is mevrouw Mairead McGuinness in deze functie benoemd en Nederland gaat bezien hoe zij in haar werk ondersteund kan worden.

De toename van antisemitisme is een zorgwekkende ontwikkeling en vormt een integraal onderdeel van de Nederlandse inzet op vrijheid van religie en levensovertuiging. In 2025 heeft Nederland zich internationaal actief ingezet voor de bestrijding van antisemitisme, onder meer binnen de Europese Unie en via multilaterale samenwerking. Samen met Frankrijk en Oostenrijk nam Nederland het initiatief tot een EU non-paper dat door ministers werd besproken tijdens de Raad Algemene Zaken, gericht op het versterken van de aanpak van antisemitisme en het waarborgen dat EU-middelen niet bijdragen aan haat, discriminatie of uitsluiting. Daarnaast is ingezet op versterking van opsporing en vervolging door internationale samenwerking, onder andere via de door de Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB) georganiseerde *International Prosecutors Summit on Antisemitism*, die gericht was op kennisuitwisseling en intensivering van samenwerking tussen landen.

Thema 4: Vrijheid van meningsuiting online en offline

De bescherming van vrijheid van meningsuiting, online en offline, is in de complexe gedigitaliseerde wereld van tegenwoordig van steeds groter belang. Nederland bleef daarom in 2025 zeer actief binnen internationale coalities op dit onderwerp. In *de Freedom Online Coalition* (FOC) was Nederland voorzitter van de *Taskforce on AI and Human Rights* (TFAIR), en droeg het bij aan een verklaring[6] over internet *shutdowns* in tijden van conflict. Tijdens de ministeriële FOC-bijeenkomst in oktober 2025, benadrukte Nederland op hoog niveau dat de coalitie een primair samenwerkingsorgaan blijft voor de bevordering van mensenrechten online en de bescherming van democratische waarden in het licht van zich snel ontwikkelende technologie, zoals AI. Ook werkte Nederland via deze coalitie aan een gecoördineerde inzet van gelijkgezinde landen binnen het WSIS+20 proces[7], gericht op het verankeren van mensenrechten in de eindverklaring en het versterken van *multistakeholder* samenwerking in mondiale digitale *governance*.

Tegelijkertijd was het in 2025 vaak lastiger een effectieve bijdrage te leveren aan vrijheid van meningsuiting online. Naast de toename van het aantal internet *shutdowns* wereldwijd, vormde de verspreiding van desinformatie en andere ongewenste content online een bedreiging voor vrijheid van meningsuiting en persvrijheid online. Ondanks kritiek en druk van de Amerikaanse regering op de Europese wetgeving voor online platforms (m.n. de *Digital Services Act*, DSA), waarbij in december 2025 visumrestricties door de VS werden opgelegd aan o.a. de voormalig Franse Eurocommissaris Breton, bleef Nederland zich samen met Europese partners hard maken voor de volledige handhaving van de DSA. Ook bleef Nederland actief in de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) *Hub on Information Integrity Online* om het belang van informatie integriteit online bespreekbaar te blijven maken, waaronder met de VS.

Persvrijheid

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid kunnen niet bestaan als journalisten hun werk niet veilig kunnen uitvoeren. Nederland blijft zich daarom wereldwijd hard maken voor het beschermen van onafhankelijke journalistiek en voor de veiligheid van journalisten. Tijdens de Mensenrechtenraad in februari organiseerde Nederland een side-event getiteld "*Journalists under Fire*", dat op een volle zaal kon rekenen. Tijdens het *high-level event*, waar de mensenrechtenambassadeur namens Nederland deelnam, benadrukte Nederland samen met gelijkgezinden het belang van vrije media en toegang tot informatie voor burgers ten tijden van conflict. Journalisten uit Oekraïne, Soedan en Gaza deelden indrukwekkende getuigenissen over hun werk als oorlogsverslaggevers, aanvallen op collega's en hun motivatie om zich ondanks de risico's te blijven inzetten om nieuws, dat soms levensreddend kan zijn in conflictgebieden, te blijven brengen. Via de *Media Freedom Coalition* sprak Nederland zich uit over de veroordeling van Chinese journalist Zhang Zhan[8] en publiceerde

[5] Kamerstuk 36 476, nr. 7

[6] Joint Statement on Protecting Human Rights Online and Preventing Internet Shutdowns in Times of Armed Conflict – Freedom Online Coalition.

[7] De tweede *review* van de uitkomsten van de World Summit on the Information Society uit 2005, waar VN-lidstaten afspraken maken over de digitale wereld.

[8] Media Freedom Coalition Statement on Chinese journalist Zhang Zhan - Media Freedom Coalition

een oproep om de zorgelijke situatie rondom persvrijheid in Turkije aan te halen[9].

Vanuit het *Safety for Voices* subsidiebeleidskader zijn in 2025 in totaal 2331 journalisten in 93 landen ondersteund door middel van trainingen, persoonlijke beschermingsmiddelen, juridische ondersteuning, financiële ondersteuning, psychosociale hulp en acute nood hulp. Resultaten waar Nederland trots op is, maar tegelijkertijd laten zien hoe ernstig de noden zijn.

In 2025 was er in het bijzonder aandacht voor de situatie van onafhankelijke, Russischtalige journalisten, die onder moeilijke omstandigheden en vaak vanuit ballingschap betrouwbaar nieuws over en naar Rusland brengen. Zij vormen een belangrijke verdedigingslinie tegen Russische desinformatie. Het wegvallen van financiële steun uit de VS aan deze groep in 2025 laat diepe sporen na. Nederland maakte daarom 3 miljoen euro extra beschikbaar uit het stabiliteitsfonds voor ondersteuning aan onafhankelijke media in het oosten van Europa. Politieke steun werd verder benadrukt door een bezoek van de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister-President aan onafhankelijke Russische mediaorganisaties die vanuit Amsterdam opereren. Ook maakte een bezoek aan *Radio Free Europe/Radio Liberty* deel uit van het Nederlandse Staatsbezoek aan Tsjechië in juni 2025, wat als een duidelijke steun in de rug werd ervaren.

Tevens was er extra aandacht voor de situatie van journalisten in Gaza en de Westbank. Nederland heeft zich op verschillende momenten bilateraal uitgesproken naar Israël over de zorgelijke situatie rondom de toegang van (internationale) journalisten (conform motie Ceder[10]). Dit gebeurde onder meer bij de ontbieding van de Israëlische ambassadeur in Den Haag in juli 2025.

Thema 5: Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte

Nederland blijft zich wereldwijd inzetten voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers en een open maatschappelijke ruimte. Zo was Nederland in 2025 de grootste donor van de internationale ngo *CIVICUS*, die onder andere door de *#StandAsMyWitness*-campagne[11] pleit voor de vrijlating van arbitrair vastgezette mensenrechtenverdedigers, waaronder uit Belarus, Burundi en Algerije. Ook op diplomatiek niveau werd steun geboden aan mensenrechtenverdedigers, bijvoorbeeld door rechtszaakwaarneming en gevangenisbezoeken. Bijzondere vermelding verdient een casus van een mensenrechtenverdediger uit Saudi Arabië die lang vastzat. Nederland vroeg tijdens mensenrechtendialogen meermaals aandacht voor

Bezoek aan Radio Free Europe/Radio Liberty deel uit van het Nederlandse Staatsbezoek aan Tsjechië in juni 2025. ***Bron: Buitenlandse Zaken***

[9] Media Freedom Coalition Statement on media freedom in Türkiye - Media Freedom Coalition
[10] Motie Ceder c.s., 23 432 nr. 594
[11] Stand As My Witness

deze zaak. In maart 2025 werd de mensenrechtenverdediger vrijgelaten na een gevangenisstraf van 8 jaar.

Vanuit het *Safety for Voices* subsidiekader werden er in 2025 12.531 mensenrechtenverdedigers, of hun organisaties, gesteund bij het mitigeren van dreigingen. Aantallen die aantonen hoe zeer mensenrechtenverdedigers onder druk staan. Deze steun bestond uit trainingen, tijdelijke relocatie (*safe houses*), juridische ondersteuning, financiële ondersteuning, psychosociale steun en acute noodhulp. Daarnaast werden er vanuit het *Shelter City* programma 34 bedreigde mensenrechtenverdedigers voor een periode van drie maanden opgevangen in Nederlandse steden. Door dit programma krijgen mensenrechtenverdedigers de mogelijkheid om veilig op adem te komen. Daarna keren ze met nieuwe energie, kennis en contacten weer terug naar eigen land om hun belangrijke werk voort te zetten. In 2025 sloot Amstelveen zich aan bij het Nederlandse *Shelter City* netwerk, dat inmiddels bestaat uit 14 Nederlandse steden[12]. Het toont aan dat er in Nederland een breed draagvlak is voor de steun aan mensenrechtenverdedigers wereldwijd.

Evenals in de voorgaande periode heeft Nederland een belangrijke bijdrage geleverd aan de *International Center for Not-for-Profit Law* (ICNL). ICNL heeft in 2025 meer dan 2000 maatschappelijke organisaties in 54 landen ondersteund bij hun inzet om te trachten krimpende maatschappelijke ruimte een halt toe te roepen. Bijvoorbeeld door overheden en organisaties te adviseren over het in lijn brengen van nieuwe en bestaande wet- en regelgeving met internationale mensenrechtenstandaarden. Zo kon in Jordanië een restrictieve regeling worden opgeschort die internationale ngo's ertoe zou verplichten vooraf overheidsgoedkeuring te verkrijgen voor het ontvangen van fondsen vanuit hun hoofdkantoor.

Naast programmatische inzet uitte Nederland ook op diplomatiek niveau zorgen over de krimpende ruimte voor maatschappelijke organisaties in diverse landen, zoals in Kenia, Burundi, El Salvador, Ethiopië, Georgië, Israël en de Palestijnse Gebieden. Met betrekking tot laatstgenoemde heeft Nederland ook in 2025 steun aan deze maatschappelijke organisaties voortgezet, conform motie-Piri c.s. over het voortzetten van financiering van mensenrechtenorganisaties in Israël en de Palestijnse Gebieden[13]. Ook blijft het decentrale mensenrechtenfonds beschikbaar voor de steun aan het maatschappelijk middenveld in Israël en de Palestijnse Gebieden, met daarbij expliciet aandacht voor Palestijnse vrouwenrechten en mensenrechtenorganisaties[14]. Nederland heeft in 2025 zijn zorgen over Israëlische restrictieve wetgeving voor ngo's, waaronder de herregistratiewetgeving voor internationale ngo's, veelvuldig en op verschillende niveaus bij de Israëlische autoriteiten aangekaart.

Tot slot reikten 25 Nederlandse ambassades in 2025 een ambassadetulp uit aan mensenrechtenverdedigers of organisaties als erkenning en ondersteuning voor hun werk. Van deze 25 ambassadetulp-winnaars werden er 10 mensenrechtenverdedigers genomineerd voor de centrale Mensenrechtentulp. In december 2025 kwamen deze 10 kandidaten naar Nederland om de uitreiking van de centrale Mensenrechtentulp bij te wonen. Ook volgden de kandidaten een trainingsprogramma en gingen in gesprek met Nederlandse jongeren. Op 10 december, de Dag van de Mensenrechten, werd de Mensenrechtentulp 2025 uitgereikt uit aan *Ayin Netwerk*, een Soedanees mediaplatform dat zich inzet voor onafhankelijke journalistiek, documentatie van mensenrechtenschendingen en training van 'burgerjournalisten' in Soedan.

De 10 genomineerden voor de Mensenrechtentulp 2025.
Bron: Buitenlandse Zaken

Mensenrechtenambassadeur

In 2025 was de mensenrechtenambassadeur wederom bilateraal, multilateraal en in eigen land actief ter bescherming en bevordering van mensenrechten. In totaal bezocht de mensenrechtenambassadeur 12 verschillende

[12] Deelnemende steden zijn Amstelveen, Amsterdam, Deventer, Eindhoven, Groningen, Haarlem, Maastricht, Middelburg, Nijmegen, Rotterdam, Den Haag, Tilburg, Utrecht en Zwolle.
[13] Kamerstuk 32 623, nr. 368
[14] Kamerstuk 21 501-02, nr. 3305

landen[15]. Zo sprak hij met vertegenwoordigers van de Keniaanse diaspora in Nederland en bracht hij een werkbezoek aan Kenia in de aanloop naar het staatsbezoek van het koninklijk paar aan dat land in februari 2025. Daarmee droeg hij bij aan de inhoudelijke voorbereidingen op een betekenisvolle dialoog over mensenrechten tijdens het staatsbezoek.

In september 2025 bracht de mensenrechtenambassadeur een bezoek aan Marokko, op uitnodiging van het *Conseil National des Droits de l'Homme*. Tijdens dat bezoek sprak hij met het maatschappelijk middenveld, journalisten en de autoriteiten. Terugkerende onderwerpen waren onder meer Marokko's multilaterale inzet op mensenrechten, VN-hervormingen, de nieuwe Marokkaanse strafprocedurewet en de familiewet. Het bezoek droeg bij aan de bredere bilaterale relatie met Marokko en vormde een stap in het overeenkomen van een informele bilaterale mensenrechtendialoog.

Mensenrechtenambassadeur Wim Geerts in gesprek met Keniaanse diaspora. ***Bron: Buitenlandse Zaken***

In november 2025 bezocht de mensenrechtenambassadeur de Palestijnse Gebieden en Israël. Hij sprak daar met het maatschappelijk middenveld, journalisten, Israëlische autoriteiten en de Palestijnse Autoriteit. Onderwerpen van gesprek waren onder meer de zorgen die bij het kabinet en de Kamer leven ten aanzien van de onrechtmatige bezetting van de Palestijnse Gebieden en de impact hiervan op de Palestijnen – waaronder kolonistengeweld en gedwongen verplaatsing. Tevens besprak hij mediavrijheid en aanvallen op Palestijnse journalisten, krimpende ruimte voor het maatschappelijk middenveld, de situatie van christenen in zowel Israël als de Palestijnse Gebieden, misstanden in detentiecentra en seksueel geweld door Hamas tijdens en na de aanvallen van 7 oktober 2023.

Speciaal Gezant Religie en Levensovertuiging

De Speciaal Gezant Religie en Levensovertuiging geeft richting aan de internationale inzet van Nederland op het gebied van vrijheid van religie en levensovertuiging. De gezant volgt de situatie in landen waar religieuze minderheden onder druk staan en onderhoudt nauw contact met maatschappelijke organisaties, *faith-based* organisaties en religieuze leiders om signalen uit het veld op te halen en te vertalen naar diplomatieke inzet. De gezant besteedt aandacht aan elke religie en levensovertuiging die in het gedrang komt. Omdat Christenen in absolute aantallen het meest in de verdrukking komen, ging daar het afgelopen jaar extra aandacht naar uit. In multilaterale netwerken, waaronder de *International Religious Freedom or Belief Alliance* (IRFBA) - waar de Speciaal Gezant deel uitmaakt van het *Steering Committee* - heeft hij actief bijgedragen aan gezamenlijke agendering en diplomatieke actie. Dat heeft geleid tot verbetering van omstandigheden voor gedetineerden en zelfs tot vrijlating van mensen die vervolgd werden op basis van hun geloof in Cuba, China en Nigeria. Tijdens de VN-Mensenrechtenraad in maart organiseerde Nederland samen met Marokko een side-event over religieuze tolerantie, waarin overheden, religieuze leiders en maatschappelijke organisaties in gesprek gingen over het bevorderen van interreligieuze dialoog en het tegengaan van discriminatie op grond van religie.

Beleidscoherentie

In lijn met de aanbevelingen van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB)[16] blijft versterking van beleidscoherentie een belangrijk aandachtspunt binnen het mensenrechtenbeleid. Met name op het gebied van migratiesamenwerking en handelsbevordering vraagt dit om voortdurende aandacht om ervoor te zorgen dat deze beleidsterreinen elkaar kunnen versterken.

Migratie

Nederland zette zich in 2025 in voor versterkte beleidscoherentie tussen migratie en mensenrechten zodat migratiedoelstellingen bijdragen aan de bescherming van migranten, en niet onbedoeld leiden tot mensenrechtenschendingen. Om deze coherentie te versterken wordt gewerkt aan het in kaart brengen van mensenrechtenrisico's binnen migratiepartnerschappen, conform de aanbeveling van de IOB. Hiertoe wordt een raamwerk ontwikkeld met als doelstelling bij te dragen aan tijdige beleidsbijsturing, versterkte transparantie en betere verantwoording over de effecten van mensenrechten binnen migratiesamenwerking. Onderdeel hiervan is ook potentiële risico's rondom mensenrechten vooraf te identificeren, monitoren

[15] In 2025 bezocht de MRA Tsjaad, Nigeria, Israël, de Palestijnse Gebieden, Marokko, Thailand, Turkije, Zuid-Afrika, Mexico, Kazachstan, Oezbekistan en Kenia voor bilaterale bezoeken.

[16] Tussen papier en praktijk: Evaluatie van het Nederlandse mensenrechtenbeleid in een veranderende wereldorde (2017-2022) | Publicatie | Rijksoverheid.nl

en waar nodig mitigeren. De verwachting is dat dit raamwerk in het najaar van 2026 is afgerond.

Handel

Ten aanzien van handel werd in de IOB evaluatie geadviseerd om standaard uitgebreide voorlichting over de mensenrechtensituatie aan te bieden aan bedrijven die deelnemen aan handelsmissies naar hoog-risico landen en om daarin gebruik te maken van de expertise van maatschappelijke organisaties en andere externe deskundigen. Sindsdien zijn er voor de organisatie van missies afspraken gemaakt tussen RVO en BZ om het betrekken van (lokale) maatschappelijke organisaties structureler in te bedden in de voorlichting aan bedrijven. Hier is bijvoorbeeld concreet opvolging aan gegeven tijdens de economische missie naar Kenia, waarbij in samenwerking met Afrikaanse partners uit het bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld een sessie over maatschappelijk verantwoord ondernemen werd georganiseerd. Missiedeelnemers kregen hierdoor inzicht in de lokale en sectorale risico's in Kenia en handvatten om deze mitigeren. In de toekomst is het de bedoeling om standaard dergelijke of vergelijkbare sessies voor bedrijven te organiseren tijdens missies.

In 2025 zijn verdere stappen gezet om de dialoog tussen ambassades, het Nederlandse bedrijfsleven en lokale stakeholders te versterken. Zo hebben maatschappelijke organisaties tijdens bestaande overlegstructuren (Breed Mensenrechten Overleg en het brede handelsberaad) de gelegenheid benut om input te geven op uitgaande handelsmissies, zoals in november 2025 gebeurde bij de handelsmissie naar Saudi Arabië. Deze input werd door de mensenrechtenambassadeur gedeeld met missiedeelnemers.

Resultaatgebied 2: Bevordering van een sterke democratische rechtsstaat

Shiraka

In 2025 heeft Nederland zich via het Shiraka-programma onverminderd ingezet voor het bevorderen van democratie, de rechtsstaat en de ondersteuning van het maatschappelijk middenveld in het Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA). Zo is de verlenging van zowel het *Shiraka Training Programme* (STP) als het *Government-to-Government* (G2G)-programma in gang gezet, waarmee de samenwerking met overheden en publieke instellingen in de regio wordt voortgezet.

Ambtenaren uit landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika kwamen samen om ervaringen uit te wisselen over hoe overheidsbudgetten beter kunnen bijdragen aan gendergelijkheid en klimaatbeleid. Met ondersteuning van de Nederlandse Rijksacademie voor Financiën en Economie deden zij praktische kennis op en ontstonden nieuwe contacten tussen professionals uit de regio. Daarnaast heeft Nederland via het STP ambtenaren uit de MENA-regio begeleid in digitaliseringsvraagstukken van de overheid. Deelnemers ontwikkelden concrete actieplannen, variërend van het vergroten van de transparantie binnen de Marokkaanse overheid tot het verbeteren van interdepartementale coördinatie binnen de Jordaanse overheid.

Shiraka zal zich blijven inzetten op deze thema's, maar als gevolg van de bezuinigingen wordt het programmabudget in de komende jaren gehalveerd. Hierdoor zal het aantal STP-trainingen afnemen van twaalf naar tien per jaar en er is minder flexibel budget beschikbaar voor G2G-projecten. Ook zal het MENA *Scholarship Programme* (MSP), gericht op het bieden van studiebeurzen aan professionals uit de MENA-regio, als gevolg van de bezuinigingen niet worden verlengd. Tot slot zal het gedelegeerde-budget, gebruikt door posten om het maatschappelijke middenveld te ondersteunen, met tweederde afnemen.

MATRA

Conform de doelstellingen is met het Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen (NFRP) MATRA-programma effectief ingezet op het versterken van democratie en rechtsstaat in (potentieel) kandidaat-lidstaten en landen van het Oostelijk Partnerschap. Via dit programma worden zowel overheden, als het maatschappelijk middenveld gesteund. Zo werden ruim tweehonderd overheidsfunctionarissen uit de MATRA-doellanden[17] online en in Nederland getraind via het MATRA *Rule of Law*-trainingsprogramma en vonden er uitwisselingen plaats tussen rechters, advocaten en aanklagers, onder meer in samenwerking met de Raad voor de Rechtspraak. In de Westelijke Balkan is onder meer steun verleend aan een platform voor onafhankelijke onderzoeksjournalistiek en in Oekraïne werd er met MATRA-steun een regionaal anti-corruptiebureau opgezet welke als pilot dient voor andere regio's. Een ander voorbeeld van de inzet op een sterkere rechtsstaat is het doorlichten van rechters in Moldavië via *European Delegated Cooperation*. Dankzij een flexibelere toepassing van het MATRA-beleidskader kon de steun aan het maatschappelijk middenveld in Georgië wel voortgezet worden.[18]

Verbeterd bestuur en verkiezingsprocessen

Nederland ondersteunde democratisch bestuur onder meer door het partnerschap met het *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* (International IDEA), een internationale organisatie met lidstaten uit zowel het mondiale noorden als mondiale zuiden. Zo verleende IDEA advies aan verschillende landen in Afrika en het Midden-Oosten op het gebied van constitutionele hervormingen. Een goed voorbeeld is de Ghanese Constitutionele Hervormingscommissie, die in 2025 ondersteund werd bij het vormgeven van het grondwetsherzieningsproces. Hierdoor konden verschillende maatschappelijke organisaties inbreng leveren voor de herziening van de grondwet. De voorgestelde hervormingen kunnen, in geval deze worden aangenomen en adequaat worden toegepast,

[17] Belarus en Georgië uitgezonderd.
[18] Kamerstuk 21 501-02 nr. 3262

de bescherming van mensenrechten in het land aanzienlijk verbeteren door de afschaffing van de doodstraf, het versterken van gendergelijkheid, en het garanderen van het recht op digitale privacy.

Ook werd in 2025 een medewerker bij *International IDEA* gedetacheerd, die onder meer een belangrijke rol heeft gespeeld bij de totstandkoming van de *Stockholm Consensus on Electoral Integrity*[19]. Dit is een initiatief van de lidstaten van IDEA voor het beschermen van de integriteit van verkiezingen wereldwijd.

Daarnaast droeg Nederland bij aan het versterken van democratie via het *Netherlands Institute for Multiparty Democracy* (NIMD). Zo werd in Ethiopië bijgedragen aan de normalisering van de politieke participatie van vrouwen en de bevordering van het publieke debat over gendergelijkheid in het bestuur. Door middel van een grootschalige multimedia campagne werden er meer dan 17 miljoen Ethiopiërs bereikt en werd de zichtbaarheid van vrouwen in de politiek aanzienlijk vergroot.

In Somaliland is hard gewerkt aan versterking van burgereducatie. In het *Transparent Elections* programma werd door NIMD een robuuste digitale uitzendstrategie toegepast om een breed publiek te bereiken. Het project leidde 300 journalisten op en werkte samen met radio- en televisiestations om 48 regionale campagnes voor burgereducatie te verzorgen. Hiermee werden naar schatting één miljoen burgers bereikt.

Transparent Elections programma van het Netherlands Institute for Multiparty Democracy in Somaliland. ***Bron: Buitenlandse Zaken***

[19] Stockholm Consensus on Electoral Integrity

Resultaatgebied 3: Versterken multilaterale instellingen

Europese Unie

Om als Europese Unie ook in 2025 effectief en eensgezind te kunnen opereren in VN-verband, zette Nederland zich actief en met succes in voor aanname van eenduidige Raadsconclusies 'EU prioriteiten in VN Mensenrechtenfora 2025'. Nederland sprak zich onder andere uit over het belang van het Internationaal Strafhof en verwees naar een aantal ernstige landensituaties, waaronder in Iran, Rusland, de gevolgen van de Russische agressieoorlog en Oekraïne, en Soedan.

Mede met steun van Nederland werden in 2025 verschillende individuen en entiteiten uit Iran, Syrië en de Krim-regio – die verantwoordelijk waren voor ernstige mensenrechtenschendingen – op de sanctielijst van het wereldwijd inzetbare thematische EU-mensenrechtensanctieregime geplaatst. Hiermee droeg de Europese Unie bij aan het bestendigen van internationale mensenrechtennormen en het tegengaan van (transnationale) repressie tegen mensenrechtenverdedigers en dissidenten.

Mensenrechtenraad

2025 was het tweede jaar van het driejarige lidmaatschap van Nederland in de Mensenrechtenraad. Tijdens de drie sessies van de Raad zette Nederland zich sterk in voor diverse thematische en landen-resoluties en is bijgedragen aan verschillende successen die, mede door toenemende polarisatie in de Raad, niet vanzelfsprekend waren. Zo is het mandaat van de VN-Speciaal Rapporteur over de mensenrechtensituatie in Rusland verlengd, alsook het mandaat van de VN-Onafhankelijk Expert voor het tegengaan van geweld op basis van seksuele oriëntatie en genderidentiteit.

Daarnaast droeg Nederland bij aan de verlenging van het mandaat van de *Commission of Inquiry* voor Oekraïne en werd de *Fact Finding Mission* (FFM) voor Soedan verlengd. Daarbij initieerde Nederland, samen met de kerngroep van de FFM, een *Special Session* over Soedan, gericht op de situatie in El Fasher. Nederland nam ook het voortouw bij de Syrië-resolutie waarmee het mandaat van de *Commission of Inquiry* voor Syrië opnieuw werd verlengd. Nederland heeft zich in de Raad ook uitgesproken over onder andere de verslechterde mensenrechtensituatie in Gaza en de Westelijke Jordaanoever, China, Iran, Rusland, Venezuela, Myanmar en Afghanistan. Ook organiseerde Nederland verschillende *side-events*, waaronder een event met Marokko over vrijheid van religie en religieuze (in)tolerantie, een event over het belang van vrije media en toegang tot informatie ten tijden van conflict, en een event over de mensenrechtensituatie in Rusland.

Het Koninkrijk der Nederlanden neemt als lid drie maal per jaar deel aan zittingen van de Mensenrechtenraad. ***Bron: Buitenlandse Zaken***

Universal Periodic Review

Voor de *Universal Periodic Review*, het zogenaamde 'mensenrechtenlandenexamen' dat in de Mensenrechtenraad plaatsvindt, gaf Nederland gemiddeld twee aanbevelingen per land aan de 42 landen die in 2025 aan de beurt waren. Indien mogelijk doet Nederland aanbevelingen waar op voortgebouwd kan worden in samenwerking met het land zelf, bijvoorbeeld via een reguliere mensenrechtendialoog of door kennisuitwisseling.

Algemene Vergadering van de Verenigde Naties

Tijdens de *High Level Week* van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN), waarbij wereldleiders in

september in New York bijeenkomen, organiseerde Nederland samen met Chili een ministeriële bijeenkomst over het versterken en beschermen van de VN-mensenrechtenpilaar in het kader van het VN80-hervormingsinitiatief. De vele aanwezigen spraken uit dat het VN80-initiatief een uitgelezen kans biedt om de meerwaarde van het mensenrechtenwerk van de VN opnieuw te bewijzen. Nederland wees op de gedeelde verantwoordelijkheid van alle landen om ervoor te zorgen dat het VN-mensenrechtensysteem toekomstbestendig blijft en internationaal voldoende gefinancierd wordt. Deze bijeenkomst vormde het startschot om met een brede coalitie van landen te werken aan het beschermen, versterken en moderniseren van mensenrechten binnen het VN80-initiatief. Dit initiatief was ook in lijn de motie van het lid Hirsch c.s. over het positief engageren van zuidelijke landen m.b.t. multilaterale organisaties.[20]

De Algemene Vergaderingszaal in het VN-hoofdkwartier tijdens de eerste dag van de High Level Week. ***Bron: UN Photo/Manuel Elías***

In de AVVN was in 2025 wederom veel aandacht voor de oorlog in Gaza. Er werden verschillende resoluties ingediend over dit conflict, waaronder over het belang van ongehinderde toegang voor humanitaire hulp voor de Palestijnse bevolking in de Gazastrook en bescherming van burgers in het conflict. Nederland heeft meermaals de humanitaire blokkade veroordeeld en opgeroepen tot ongehinderde, veilige toegang voor professionele, gemandateerde hulporganisaties voor de levering van humanitaire hulp. In lijn met motie van der Staaij en Ceder, zijn de terroristische aanvallen van Hamas op burgers ondubbelzinnig en onvoorwaardelijk veroordeeld in verklaringen.[21] Tevens heeft Nederland meermaals benadrukt dat alle partijen zich dienen te houden aan internationaal recht.

VN-Veiligheidsraad

Ook in 2025 zette Nederland zich actief in binnen de VN-Veiligheidsraad (VNVR) via deelname aan open debatten op het gebied van vrede en veiligheid, waaronder over de situatie in Oekraïne. Tijdens het open debat over *Conflict-Related Sexual Violence* sprak Nederland zich uit voor een *survivor-centered* benadering, het versterken van *accountability* op nationaal en internationaal niveau en steun aan lokaal geleide vrouwenorganisaties.

Tijdens verschillende open debatten in de VNVR over het Midden-Oosten heeft Nederland zich uitgesproken over de humanitaire blokkade in Gaza en de verslechterde situatie op de Westelijke Jordaanoever, waaronder het besluit van Israël tot uitbreiding van nederzettingen in het E1-gebied. Nederland ondertekende daarnaast in juli 2025 een verklaring van de *Group of Friends of Action on Conflict and Hunger* over het gebruik van honger als oorlogswapen.

Daarnaast trad Nederland in de VNVR regelmatig op in Benelux-verband, onder meer via gezamenlijke interventies in de VNVR op de prioritaire onderwerpen hervormingen, maritieme veiligheid en Oekraïne. Hiermee werd de onderlinge samenwerking tussen Nederland, België en Luxemburg binnen de Verenigde Naties verder versterkt. Een concreet voorbeeld is het Benelux verklaring van 12 september 2025, uitgedragen door Nederland, over de luchtruimschendingen van Russische drones in Polen.

OHCHR

Ondanks forse bezuinigingen bleef Nederland in 2025 een betrouwbare en voorspelbare donor voor de *Office of the High Commissioner for Human Rights* (OHCHR), het VN-mensenrechtenkantoor. Nederland was vorig jaar één van de top-5 donoren van de OHCHR met een vrijwillige bijdrage van circa EUR 16 miljoen. Met dit bedrag werden onder andere de landenkantoren in de Palestijnse Gebieden, Soedan, Syrië, Oekraïne en Jemen gesteund ten behoeve van onderzoek naar en rapporteren van mensenrechtenschendingen. In 2025 ontving het OHCHR-kantoor in de Palestijnse Gebieden een extra bijdrage van EUR 1 miljoen voor monitoring en onderzoek naar mogelijke mensenrechtenschendingen. Hiermee draagt Nederland bij aan informatievoorziening over de mensenrechtensituatie ter plekke en capaciteitsopbouw aan lokale overheden in crisissituaties.

Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)

Nederland bleef zich bij de OVSE inzetten voor waarheidsvinding en *accountability* via de inroeping van het Moskou Mechanisme, waarmee onafhankelijk onderzoek wordt gedaan naar mensenrechtenschendingen. Nederland had in 2025 een leidende rol bij de inroeping van dit Mechanisme voor onderzoek naar Russische schendingen van humanitair oorlogsrecht in Oekraïne, en bij de

[20] Kamerstuk 26 150, nr. 233
[21] Kamerstuk 21 501-02 nr. 2684

voorbereidingen om via dit Mechanisme onderzoek te doen naar de ernstig verslechterde mensenrechtensituatie in Georgië. Ook heeft Nederland samen met gelijkgezinde landen aan Belarus gevraagd opvolging te geven aan aanbevelingen uit een eerder rapport onder het Moskou Mechanisme over politieke gevangenen in het land. De Mensenrechtenambassadeur nam in oktober 2025 deel aan de jaarlijkse *OVSE Warschau Human Dimension Conference*. Tijdens deze grootste mensenrechtenconferentie van Europa vroeg Nederland aandacht voor de negatieve gevolgen van de agressieoorlog van Rusland op het gebied van mensenrechten en sprak de Ambassadeur met een groot aantal mensenrechtenverdedigers uit het OVSE-gebied.

Nederland heeft in 2025 ook actief bijgedragen aan OVSE-verkiezingswaarnemingsmissies door middel van het uitzenden van korte- en lange-termijnwaarnemers naar Albanië, Kirgizië, Moldavië en Noord-Macedonië. Nederland heeft tevens deelname van Nederlandse parlementsleden aan OVSE-verkiezingswaarnemingsmissies gesteund. Er zijn grote zorgen over het democratisch gehalte van de Georgische lokale verkiezingen van 4 oktober 2025, mede vanwege arrestaties van oppositieleiders in aanloop naar deze verkiezingen. Georgië heeft de waarnemingsmissie van de OVSE te laat uitgenodigd, waardoor de OVSE geen verkiezingswaarneming heeft kunnen sturen.

Via het Mensenrechtenfonds droeg Nederland onder andere bij aan de deelname van maatschappelijke organisaties aan OVSE-bijeenkomsten. Ook werd het werk van de OVSE Vertegenwoordiger voor Mediavrijheid gesteund en steunde Nederland de waarnemingsmissie naar mensenrechten-schendingen door Rusland in Oekraïne van het OVSE *Office for Democratic Insitutions and Human Rights*. Tot slot droeg Nederland bij aan de jaarlijkse *Democracy Defender Award*, waarmee in 2025 de *Georgian Young Lawyers Association* werd geprezen voor hun werk om de democratie, mensenrechten en rechtsstaat in Georgië te helpen beschermen.

Raad van Europa

Binnen de Raad van Europa (RvE) heeft Nederland zich in 2025 ingezet voor versterking van mensenrechten in de lidstaten van de RvE. Nederland heeft onder meer een voortrekkersrol gespeeld op het gebied van *accountability* voor Oekraïne, specifiek ten aanzien van het Speciaal Tribunaal voor het Misdrijf Agressie tegen Oekraïne, het Schaderegister en de Claimscommissie – instrumenten die in het kader van de RvE zijn opgericht (zie ook Resultaatgebied 4).

Ook heeft Nederland zich ingezet voor de oprichting van de *Group of Friends on Civil Society* en de *Group of Friends on LGBTI*, en ingezet op de vrijheid van journalisten binnen de *Group of Friends on the Freedom of Journalists*. Ook binnen de Comité van Partijen van het Verdrag van Istanboel heeft Nederland, als voorzitter, een leidende rol gespeeld om de integratie van de EU in het verdrag en de procedureregels zo soepel mogelijk te laten verlopen. Ook heeft Nederland, samen met het Caribische deel van het Koninkrijk, toegewerkt naar de toetreding van de CAS en BES-eilanden[22] tot het verdrag. Gedurende het voorzitterschap van Nederland is blijvende aandacht gevraagd voor het belang van het Verdrag van Istanboel voor het tegengaan van geweld tegen vrouwen en meisjes – zowel binnen de Raad van Europa als erbuiten.

In het Comité van Ministers heeft Nederland actief toegezien op naleving van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens door lidstaten. Hierbij heeft Nederland tevens uitgebreid aandacht besteed aan de wijze waarop Hofuitspraken binnen het Koninkrijk aandacht krijgen en ten uitvoer worden gelegd. Ook heeft Nederland vanuit het Mensenrechtenfonds een bijgedragen geleverd aan het *Human Rights Trust Fund* van de RvE, waarmee lidstaten worden ondersteund bij de tenuitvoerlegging van Hofuitspraken.

[22] De CAS (Curaçao, Aruba en Sint-Maarten) en BES-eilanden (Bonaire, Sint-Eustatius en Saba) vormen tezamen het Caribische deel van het Koninkrijk der Nederlanden.

Resultaatgebied 4: Versterking internationale rechtsorde

Accountability

Ernstige mensenrechtenschendingen kunnen helaas niet altijd voorkomen worden. Waar dit het geval is, wil Nederland ervoor zorgen dat deze schendingen niet onbestraft blijven. Niet alleen voor de genoegdoening van de slachtoffers. Maar evenzeer om daders duidelijk te maken dat ze hun straf niet mogen ontlopen. Nederland blijft zich daarom sterk inzetten voor het vervolgen en berechten van individuen voor internationale misdrijven. Zo steunde Nederland de *International, Impartial and Independent Mechanism* (IIIM) voor Syrië financieel met EUR 725.000,-. Het IIIM zet in op bewijsvergaring van en het ondersteunen van vervolging van individuen voor ernstige misdrijven gepleegd in Syrië. Het afgelopen jaar heeft de IIIM aan meerdere onderzoeken in verschillende Europese landen een bijdrage geleverd. Ook steunde Nederland het Iraakse *National Center for International Judicial Cooperation* (NCIJC) met EUR 250.000,- ten behoeve van slachtofferondersteuning. Dit centrum speelt een belangrijk rol in het tegengaan van straffeloosheid van misdrijven begaan door IS, waaronder tegen de Jezidi-gemeenschap.

Ook heeft Nederland zich in 2025 via resoluties van internationale organen, zoals de VN-Mensenrechtenraad en de AVVN, ingezet om staten en andere relevante actoren politiek ter verantwoording te roepen voor ernstige schendingen van internationaal recht. Zo heeft Nederland in EU-verband in de VN-Mensenrechtenraad steun verleend aan het tegengaan van straffeloosheid van ernstige mensenrechtenschendingen en internationale misdrijven in Afghanistan, wat uiteindelijk resulteerde in de oprichting van een onafhankelijk onderzoeksmechanisme voor Afghanistan. Dit mechanisme zal op termijn bijdragen aan het verzamelen en analyseren van bewijsmateriaal van internationale misdrijven en ernstige schendingen van internationaal recht in Afghanistan, ten behoeve van (inter) nationale procedures.

Verder heeft Nederland zich hard gemaakt om staten ter verantwoording te roepen voor schendingen van (mensenrechten)verdragen. Zo zet Nederland de procedure bij het Internationaal Gerechtshof tegen Syrië onder het VN Antifolterverdrag voort. Hetzelfde geldt voor de aansprakelijkstelling van Afghanistan door Nederland, Australië, Canada en Duitsland wegens schendingen van het VN-Vrouwenverdrag (CEDAW).

In 2025 heeft Nederland zich ingezet voor het tegengaan van straffeloosheid van misdrijven begaan door ISIS, en heeft daarbij mogelijkheden voor de eventuele oprichting van een ISIS-tribunaal uitgelopen. De oprichting van zo'n tribunaal bleek geen kansrijke optie wegens de geringe steun in de internationale gemeenschap. Daarom is Nederland zich op andere manieren gaan inzetten om de straffeloosheid van misdrijven begaan door ISIS-strijders tegen te gaan. Hierover is de Kamer in een aparte Kamerbrief geïnformeerd.[23]

Internationale rechtsorde

In tijden waarin het recht van de sterkste opgeld doet, blijft Nederland zich inzetten voor het bevorderen van de ontwikkeling van de internationale rechtsorde – tevens een verplichting die voortvloeit uit Artikel 90 van de Grondwet. Naast de brede inzet gerelateerd aan het tegengaan van straffeloosheid en het naleven van mensenrechtenverplichtingen neemt Nederland actief deel aan de Zesde Commissie van de AVVN (6C), de juridische commissie waar alle VN-lidstaten spreken en onderhandelen over internationaal recht. Het mandaat van 6C is het aanmoedigen van de ontwikkeling en codificatie van het internationaal recht. De actieve Nederlandse deelname draagt hieraan bij. Zo zet Nederland zich in om toe te werken naar, en bij te dragen aan, de start van onderhandelingen over een verdrag gericht op het voorkomen en bestraffen van misdrijven tegen de menselijkheid.

[23] Kamerstuk 27 925, nr. 1016

In het kader van de ontwikkeling van de internationale rechtsorde, levert Nederland doorgaans, met het indienen van een zienswijze, input voor adviesprocedures bij het Internationaal Gerechtshof. Nederland doet dit met het oog op het belang dat het hecht aan vreedzame geschillenbeslechting, alsook vanwege de speciale rol van Nederland als gastland van het Internationaal Gerechtshof. Daarnaast kan Nederland met een interventie een bijdrage leveren aan een consistente uitleg van het internationaal recht, en zijn visie op de reikwijdte van de relevante bepalingen aan het Gerechtshof meegeven.

Om deze reden heeft Nederland op 28 februari 2025 een schriftelijke zienswijze ingediend in de adviesprocedure over de verplichtingen van Israël ten aanzien van de aanwezigheid en activiteiten van de Verenigde Naties (VN). Nederland heeft het advies van het Gerechtshof van oktober 2025 verwelkomd. Ook diende Nederland, samen met Canada, Duitsland, Denemarken, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk op 3 maart 2025 schriftelijke zienswijzen in in de zaak van Gambia tegen Myanmar bij het Internationaal Gerechtshof over vermeende schending van het Genocideverdrag jegens de Rohingya. Deze schriftelijke zienswijzen volgden op de al eerder met dezelfde groep landen ingediende verklaring tot interventie.

Het Internationaal Strafhof

Op 1 januari 2025 is Oekraïne de 125e partij bij het Statuut van Rome geworden en in de loop van 2025 heeft Nederland zich ingezet voor de implementatie van het Statuut in het nationale recht van Oekraïne.

In februari 2025 werden er door de Verenigde Staten sancties opgelegd tegen de hoofdaanklager van het Internationaal Strafhof. In de loop van het jaar zijn vervolgens ook sancties opgelegd tegen de beide plaatsvervangend aanklagers, acht rechters, een aantal non-gouvernementele organisaties en een Speciaal Rapporteur van de Verenigde Naties. Als gastland van het Strafhof heeft Nederland een aantal bijzondere verplichtingen om ervoor te zorgen dat het Hof zo onbelemmerd mogelijk kan functioneren. Daarnaast is Nederland één van de 125 verdragspartijen bij het Statuut van Rome. In het afgelopen jaar is het kabinet in beide hoedanigheden op verschillende terreinen betrokken geweest bij het mitigeren van de gevolgen van de sancties en de inzet op de preventie van verdere sancties.

Hoewel de sancties de gesanctioneerde ambtsdragers van het Strafhof in hun persoonlijke leven treffen, is het Hof vooralsnog in staat geweest om de meeste werkzaamheden ongehinderd voort te zetten, zowel in Nederland als in de verschillende landen waar het Hof actief is. Zo heeft het Strafhof in 2025 de voormalige Filipijnse president Duterte en de Libische verdachte El Hishri in hechtenis genomen en voorgeleid aan de rechters. De strafzaken in eerste aanleg tegen twee verdachten uit de Centraal-Afrikaanse Republiek en een verdachte uit Soedan zijn afgerond. Daarnaast heeft het Hof voor het eerst bij verstek een hoorzitting inzake de bevestiging van de tenlastelegging gevoerd tegen de oprichter van de Oegandese *Lord's Resistance Army*, Joseph Kony.

Accountability Oekraïne

Nederland speelt op verzoek van Oekraïne een voortrekkersrol op het verkrijgen van gerechtigheid voor Oekraïne en het tegengaan van straffeloosheid voor de door Rusland begane misdrijven. De primaire verantwoordelijkheid voor opsporing en vervolging van internationale misdrijven

Ondertekening Oprichtingsverdrag Claimscommissie op 16 december 2025 door de Ministers van Buitenlandse Zaken van Nederland, Oekraïne en Moldavië. ***Bron: Buitenlandse Zaken***

ligt bij staten, in dit geval dus ook Oekraïne zelf. In 2025 bleef Nederland bilaterale steun verlenen aan Oekraïne voor capaciteitsversterking van nationale opsporing. Dit deed Nederland onder andere via een consortium van Nederlandse ngo's onder leiding van de *International Development Law Organisation*, de *International Commission on Missing Persons*, *Justice Rapid Response* en de Europese Adviesmissie in Oekraïne.

Het Internationaal Strafhof kan op grond van het complementariteitsbeginsel optreden wanneer staten niet in staat of niet bereid zijn om dergelijke misdrijven zelf te onderzoeken en te vervolgen. In dat kader heeft het Hof met betrekking tot de situatie in Oekraïne onderzoeken lopen over onder andere oorlogsmisdrijven. Over het misdrijf agressie, in dit geval van Rusland tegen Oekraïne, heeft het Strafhof echter geen rechtsmacht. Op 25 juni 2025 is het bilaterale verdrag tot oprichting van het 'Speciaal Tribunaal voor het Misdrijf Agressie tegen Oekraïne' (het agressietribunaal) getekend tussen Oekraïne en de Raad van Europa. In de Kamerbrief van 24 juli 2025 is aangekondigd dat Nederland zal aansluiten bij het tribunaal door *de Enlarged Partial Agreement* te tekenen.[24] Daarnaast heeft Nederland op 28 oktober 2025 het aanbod gedaan om gastland te zijn voor de initiële fase van het agressietribunaal, zonder daarmee vooruit te lopen op een besluit over het operationele tribunaal.[25]

In mei 2025 werd de jaarlijkse Ministeriële *Dialogue Group* gehouden, gecombineerd met een *United for Justice* conferentie waar de bescherming van getuigen en slachtoffers centraal stond. De *Dialogue Group* is een coördinatiemechanisme dat het Oekraïense Openbaar Ministerie samenbrengt met andere landen, internationale organisaties en het maatschappelijk middenveld. In 2025 werd onder anderen de dialoog gevoerd over de impact van de bevriezingen van VS-middelen voor capaciteitsversterking voor Oekraïne. Tijdens de High Level Week van de AVVN, heeft Nederland als co-chair van de *Group of Friends of Accountability following the Agression against Ukraine* een ministerieel evenement georganiseerd over gerechtigheid in Oekraïne.

Op 16 december 2025 vond een diplomatieke conferentie plaats in Den Haag in het teken van het Oprichtingsverdrag Claimscommissie, waarbij 35 landen, waaronder Nederland, en de EU het oprichtingsverdrag hebben ondertekend. De Claimscommissie is de tweede pijler voor een volledig compensatiemechanisme. Nederland heeft ook het gastlandschap voor de Claimscommissie aangeboden.[26]

[24] Kamerstuk 36 045, nr. 210
[25] Kamerstuk 36 045, nr. 240
[26] Kamerstuk 36 045, nr. 263

Bijlage: Uitgavenoverzicht

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van alle fondsen)

	Uitgaven in euro's
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	8.091.517
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	7.794.020
Vrijheid van religie en levensovertuiging*	567.429
Vrijheid van meningsuiting online en offline	20.266.140
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	16.203.772
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven	20.119.942
Overig	10.803.200
TOTAAL	**83.846.020**

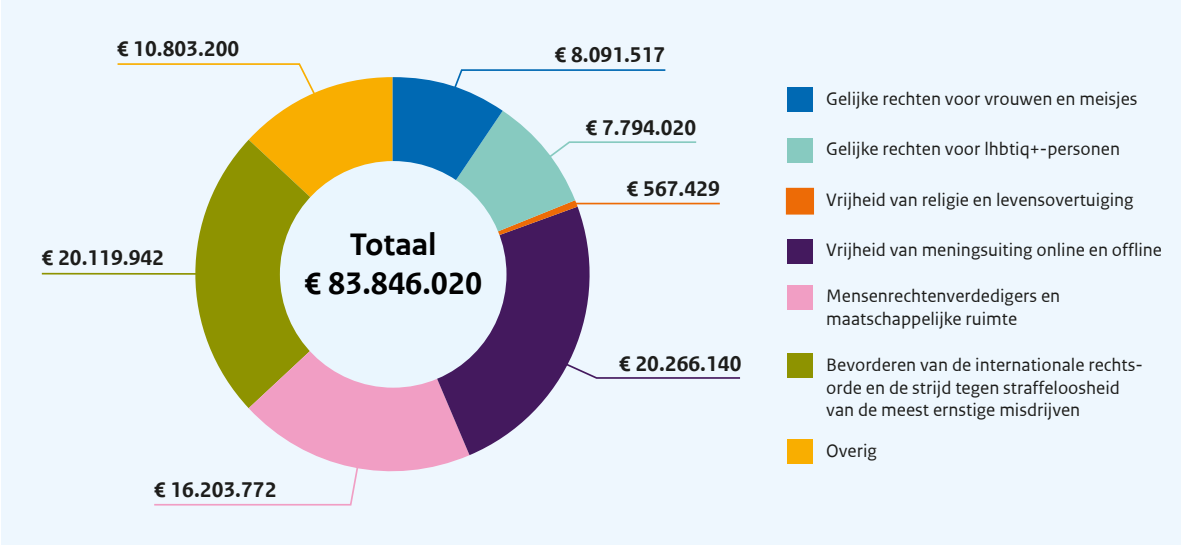

* Uitgaven voor Vrijheid van Religie en Levensovertuiging bevatten in 2025 geen uitgaven meer vanuit het (aflopende) Power of Voices programma JISRA. Het voorschot voor 2025 (EUR 9.395.942) werd in december 2024 al uitbetaald en is derhalve niet meegerekend in de cijfers voor 2025. In 2026 is binnen het beleidskader Focus on Freedom (2026-2030) 35 miljoen euro gereserveerd voor Vrijheid van Religie en Levensovertuiging.

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van het Mensenrechtenfonds)

	Uitgaven in euro's
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	6.186.940
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	3.124.053
Vrijheid van religie en levensovertuiging	305.280
Vrijheid van meningsuiting online en offline	17.436.358
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	14.055.746
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven	4.950.036
Overig	883.857
TOTAAL	**46.942.269**

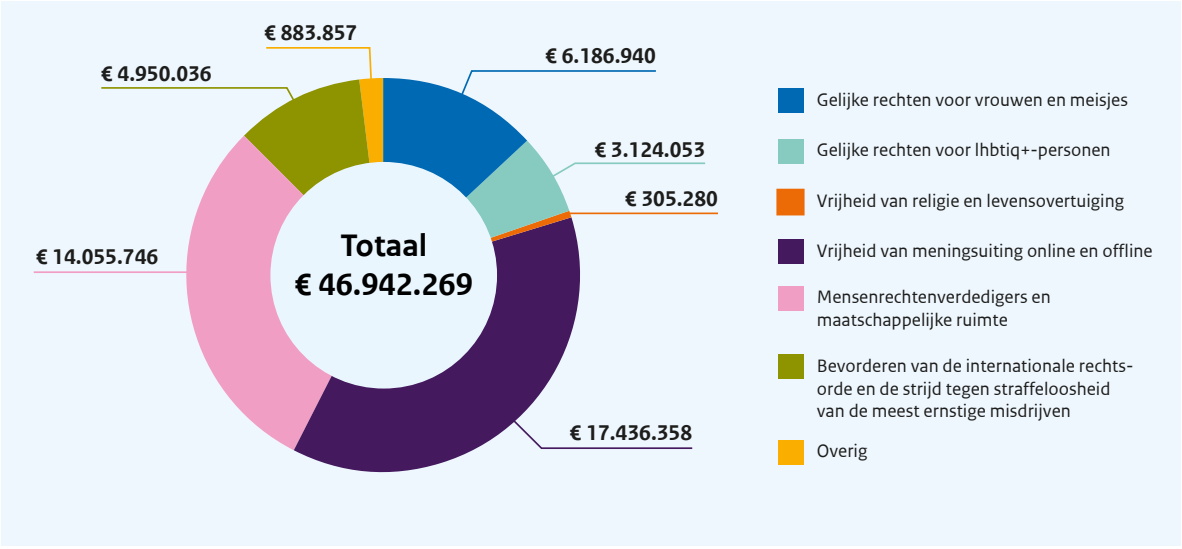

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van overige fondsen)

	Uitgaven in euro's
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	1.904.577
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	4.669.966
Vrijheid van religie en levensovertuiging	262.150
Vrijheid van meningsuiting online en offline	2.829.782
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	2.148.026
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven	15.169.906
Overig	9.919.344
TOTAAL	**36.903.751**

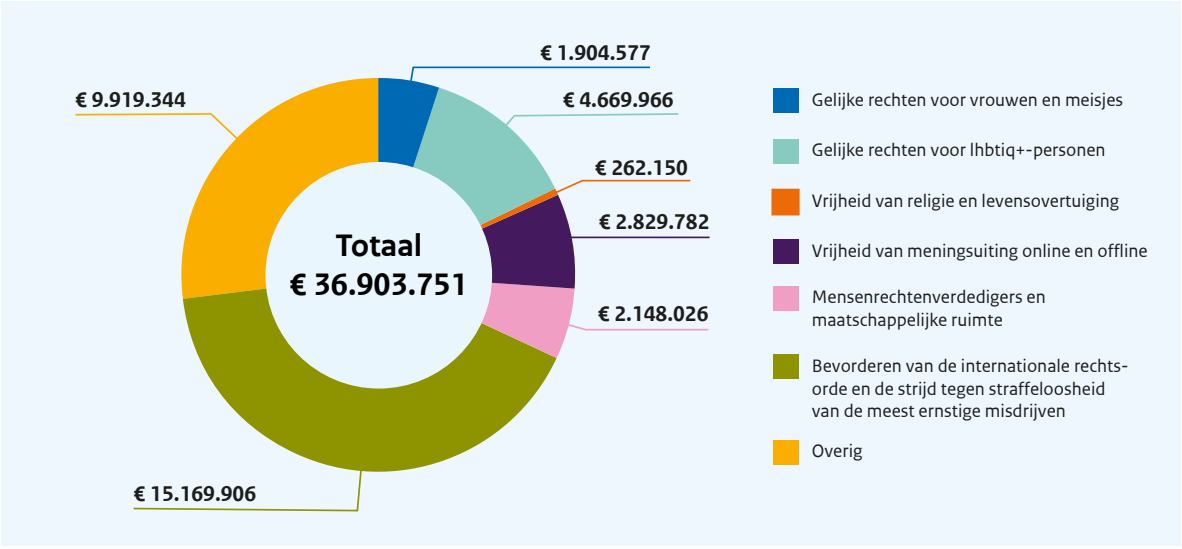

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van centraal gefinancierde uitgaven)

	Uitgaven in euro's
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	3.730.418
Vrijheid van meningsuiting online en offline	3.498.759
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	3.770.330
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven	16.994.060
Overig	7.961.715
TOTAAL	**35.955.282**

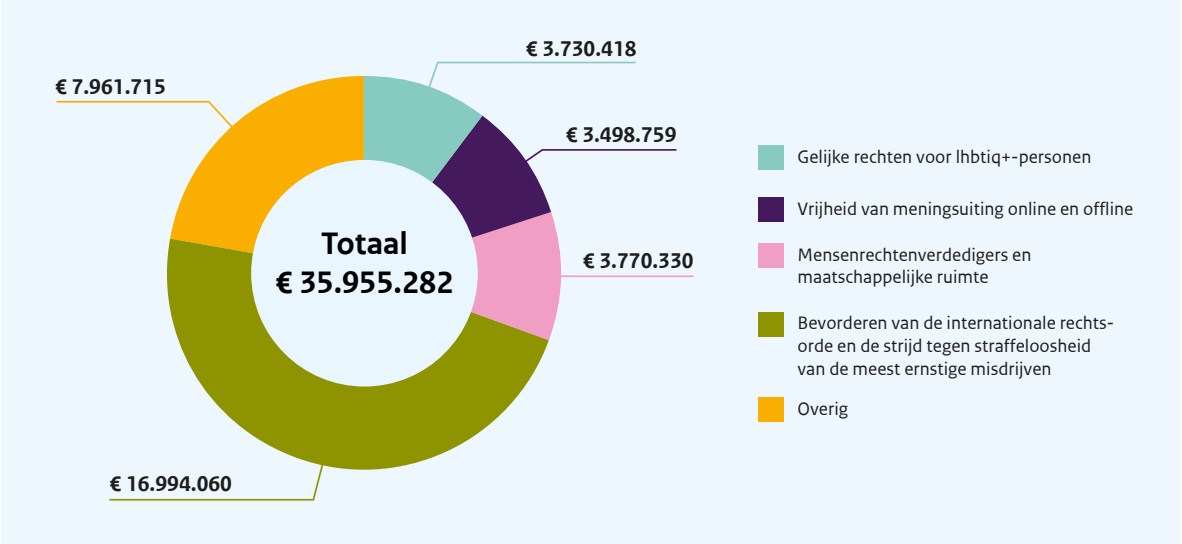

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van gedelegeerd uitgaven)

	Uitgaven in euro's
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	8.091.517
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	4.063.602
Vrijheid van religie en levensovertuiging	567.429
Vrijheid van meningsuiting online en offline	16.767.381
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	12.433.441
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven	3.125.882
Overig	2.841.485
TOTAAL	**47.890.738**

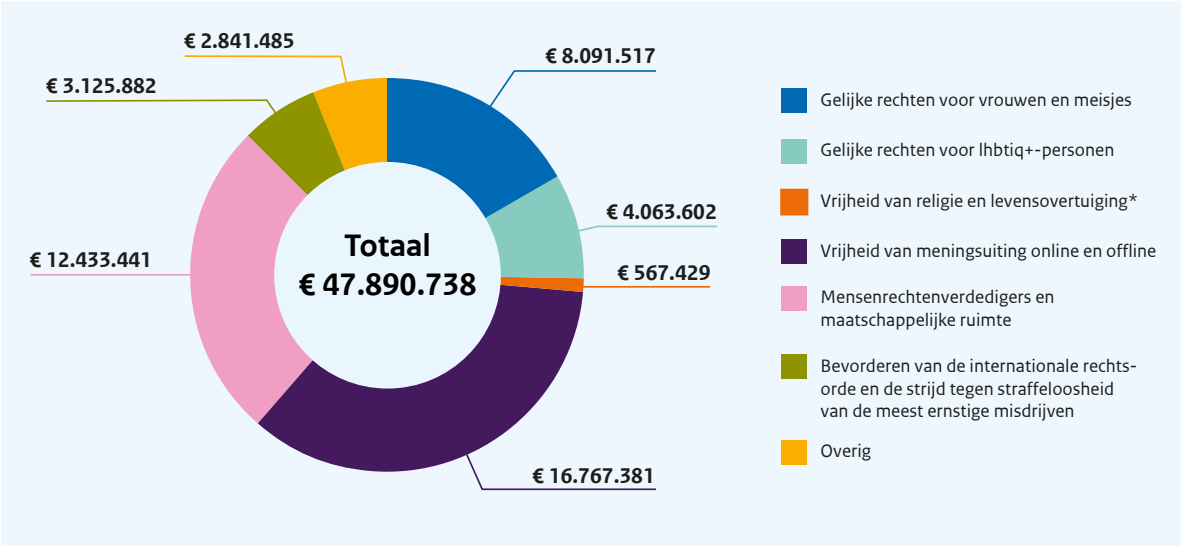

Totaal uitgaven per MR-prioriteit per regio (op basis van alle fondsen)

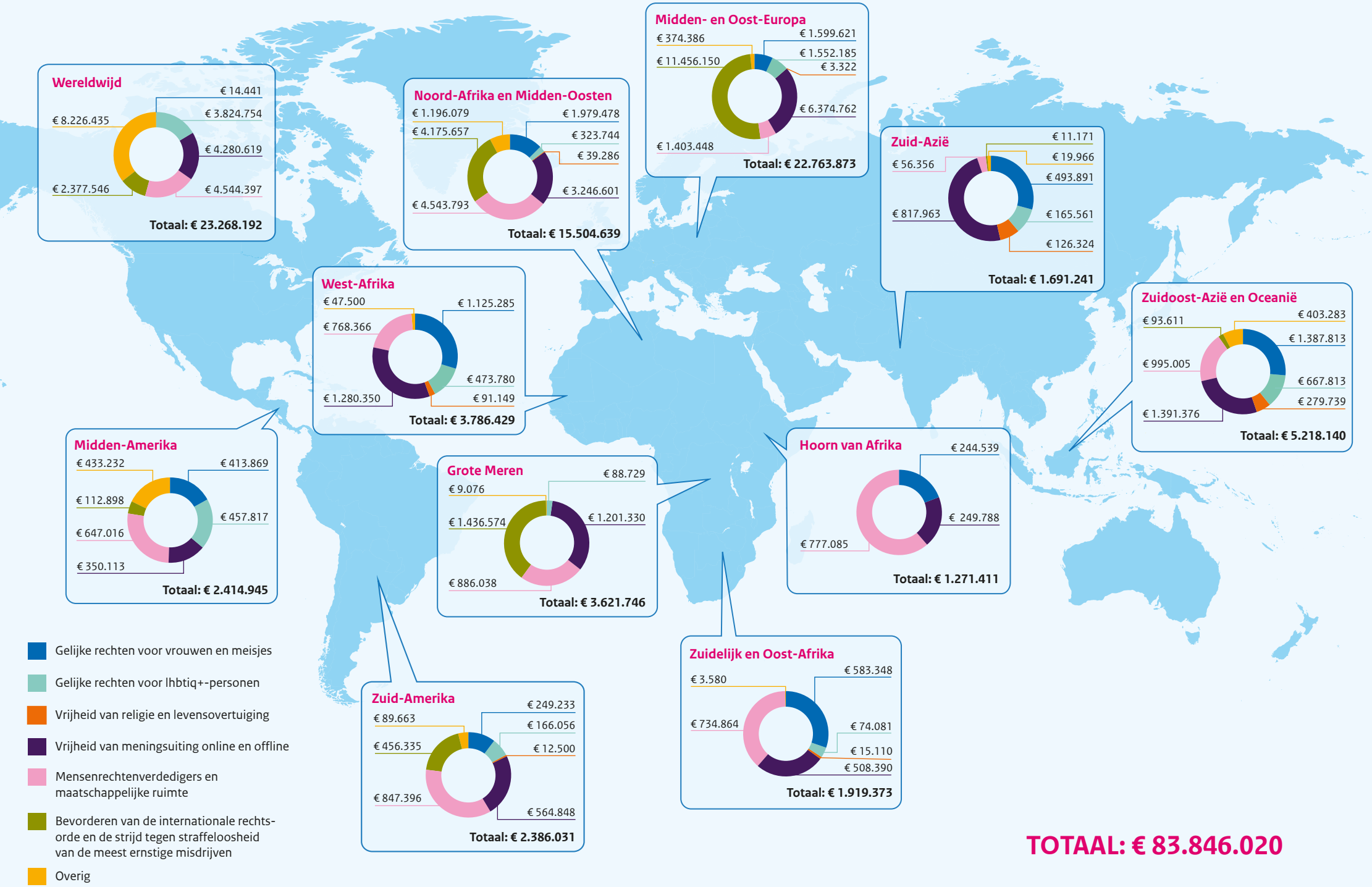

TOTAAL: € 83.846.020

Top 20 van landen met uitgaven op MR-prioriteiten (op basis van gedelegeerde uitgaven)

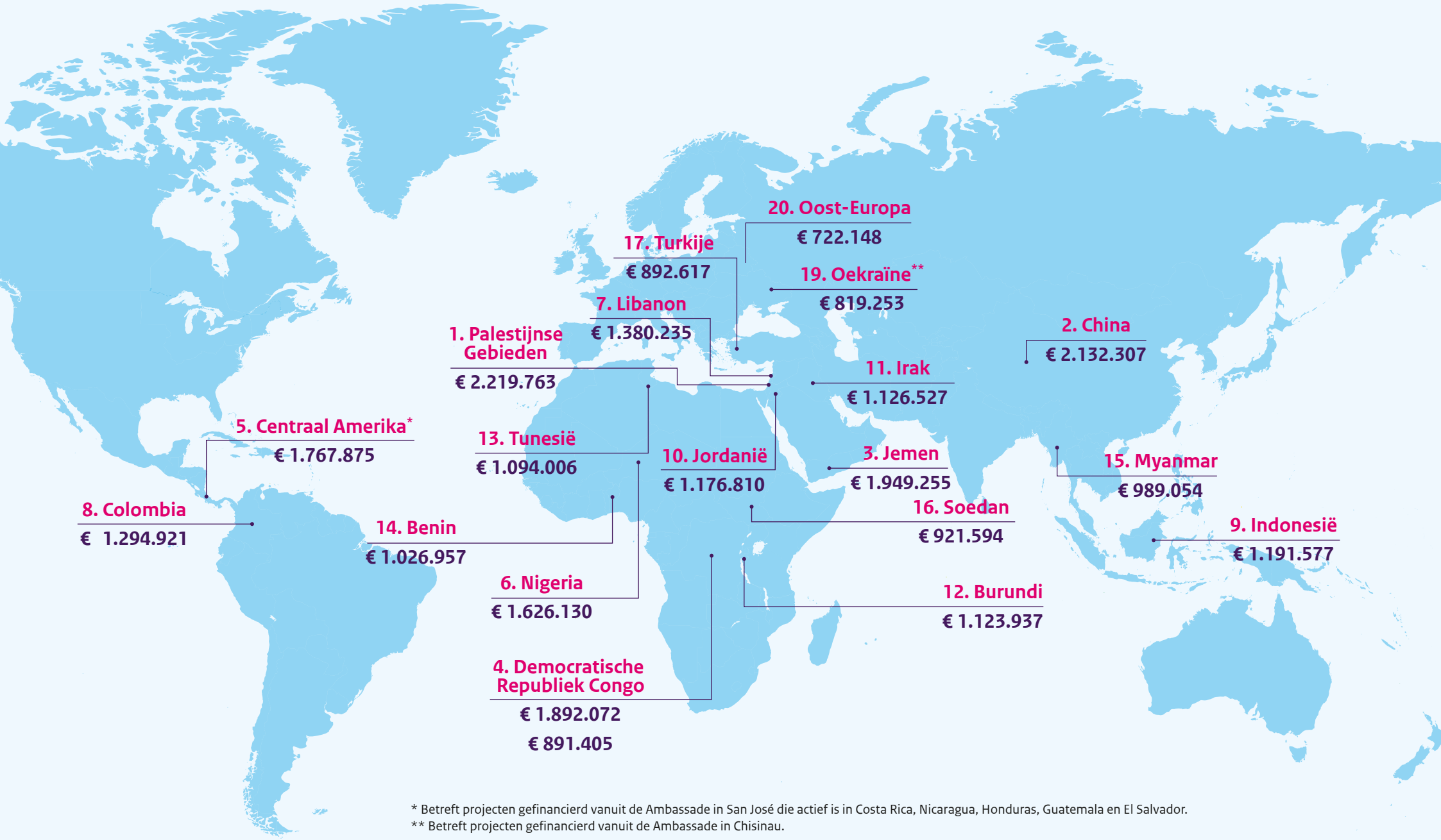

* Betreft projecten gefinancierd vanuit de Ambassade in San José die actief is in Costa Rica, Nicaragua, Honduras, Guatemala en El Salvador.
** Betreft projecten gefinancierd vanuit de Ambassade in Chisinau.

Top 15 van landen met uitgaven op MR-prioriteiten (op basis van gedelegeerde uitgaven)

		Uitgaven in euro's
1	Palestijnse gebieden	2.219.763
2	China	2.132.307
3	Jemen	1.949.255
4	DR Congo	1.892.072
5	Centraal Amerika*	1.767.875
6	Nigeria	1.626.130
7	Libanon	1.380.235
8	Colombia	1.294.921
9	Indonesië	1.191.577
10	Jordanië	1.176.810
11	Irak	1.126.527
12	Burundi	1.123.937
13	Tunesië	1.094.006
14	Benin	1.026.957
15	Myanmar	989.054

** Betreft projecten gefinancierd vanuit de Ambassade in San José die actief is in Costa Rica, Nicaragua, Honduras, Guatemala en El Salvador.*

Deze brochure is een uitgave van:

Het ministerie van Buitenlandse Zaken

Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag

© Buitenlandse Zaken | mei 2026